

Meldunek 12/B/00

o zachorowaniach na choroby zakaźne i zatruciach związkami chemicznymi zgłoszonych w okresie od 16.12 do 31.12.2000 r.

Jednostka chorobowa (symbole wg "Międzynarodowej Statystycznej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych" ICD-10)	Meldunek 12/B		Dane skumulowane	
	16.12.00. do 31.12.00.	16.12.99. do 31.12.99.	1.01.00. do 31.12.00.	1.01.99. do 31.12.99.
Choroba wywołana przez ludzki wirus upośl.odp.: ogółem (B20-B24)	8	9	98	108
Dur brzuszny (A01.0)	-	-	13	6
Dury rzekome A.B.C. (A01.1-A01.3)	-	-	1	1
Salmonelozy: ogółem (A02)	456	487	22803	23436
Czerwonka bakteryjna /szigelozą/ (A03)	4	8	121	292
Inne bakteryjne zakażenia jelitowe: ogółem (A04)	92	166	4873	3798
Wiusowe i inne określone zakażenia jelitowe: ogółem (A08)	100	63	3884	1418
Biegunki u dzieci do lat 2: ogółem (A04; A08; A09)	422	592	17528	13146
w tym: BNO, prawdopodobnie pochodzenia zakaźnego (A09)	297	441	12108	9599
Tężec: ogółem (A33-A35)	-	-	15	21
Błonica (A36)	-	-	1	-
Krztusiec (A37)	108	118	2268	876
Szkarlatyna /płonica/ (A38)	209	436	8353	9698
Zapalenie opon mózgowych: razem	79	85	2109	2209
w tym: meningokokowe (A39.0)	4	5	97	119
wywołane przez <i>Haemophilus influenzae</i> (G00.0)	2	3	82	63
inne bakteryjne, określone i nie określone (G00.1-G00.9)	24	44	686	814
wirusowe, określone i nie określone (A87; B00.3; B02.1)	41	24	1049	1024
inne i nie określone (G03)	8	9	195	189
Zapalenie mózgu: razem	22	37	561	494
w tym: meningokokowe i inne bakteryjne: ogółem (A39.8; G04.2)	8	12	116	106
wirusowe, przenoszone przez kleszcze (A84)	6	1	168	101
inne wirusowe, określone (A83; A85; B00.4; B02.0; B25.8)	-	6	28	36
wirusowe, nie określone (A86)	7	9	163	166
poszczepienne (G04.0)	-	-	1	1
inne i nie określone (G04.8-G04.9)	1	9	85	84
Riketsjozy: ogółem (A75-A79)	-	-	1	-
Ostre nagminne porażenie dziecięce, łącznie z poszczepiennym (A80)	-	-	-	-
Ospa wietrzna (B01)	4922	6761	127993	103973
Odra (B05)	2	2	79	99
Różyczka: ogółem (B06; P35.0)	1110	738	46197	30958
Wirusowe zap. wątroby: typu A (B15)	8	30	263	1024
typu B (B16; B18.0-B18.1)	93	185	2695	3356
typu C (B17.1; B18.2)	77	118	1951	1836
typu B+C (B16; B18.0-B18.1 + B17.1; B18.2)	5	9	128	152
inne i nieokreśl.(B17.0;B17.2-.8;B18.8-.9;B19)	18	17	316	361
Świnka /nagminne zapalenie przyusznic/ (B26)	373	1182	17543	90214
Włośnica (B75)	1	186	36	263
Świerzb (B86)	530	872	16908	17555
Grypa: ogółem (J10; J11)	13520	988	1596914	2344773
Bakteryjne zatrucia pokarmowe: razem	569	601	26677	27103
w tym: salmonelozy (A02.0)	452	483	22725	23381
gronkowcowe (A05.0)	19	-	382	353
jadem kiełbasianym /botulizm/ (A05.1)	2	3	70	97
wywołane przez <i>Clostridium perfringens</i> (A05.2)	-	-	1	-
inne określone (A05.3-A05.8)	-	1	110	66
nie określone (A05.9)	96	114	3389	3206
Zatrucia naturalnie toksycznym pokarmem: ogółem (T62)	7	5	312	145
w tym: grzybami (T62.0)	6	2	301	126
Inne zatrucia: ogółem (T36-T60; T63-T65)	252	562	8236	7453
w tym: pestycydami (T60)	3	1	107	121
lekami, prep.farmakologicznymi i subst.biolog. (T36-T50)	134	258	4706	4331
alkoholem (T51)	29	131	1721	1413
Ostre porażenia wiotkie u dzieci (0-14 lat)	1	8	41	75

Zachorowania zgłoszone w okresie 16-31.12.2000 r. wg województw

Województwo	Choroba wyw.przez ludzki wirus upośł. odp.: ogółem (B20-B24)	Dur brzuszny (A01.0)	Dury rzekome A.B.C. (A01.1-3)	Salmonelozy: ogółem (A02)	Czerwonka bakteryjna /szigelozą/ (A03)	Biegunki u dzieci do lat 2: ogółem (A04; A08; A09)	Teżec: ogółem (A33-A35)	Krzusiec (A37)	Szkarlatyna (A38)	Zapalenie opon mózgowych		Zapalenie mózgu	
										Ogółem (A39.0; A87; B00.3; B02.1; G00; G03)	w tym: meningokokowe (A39.0)	Ogółem (A39.8; A83-86; B00.4; B02.0; B25.8; G04.0; G04.2; G04.8-9)	w tym: wirusowe, prz. przez kleszcze (A84)
POLSKA	8	-	-	456	4	422	-	108	209	79	4	22	6
Dolnośląskie	-	-	-	26	-	15	-	7	25	6	-	1	-
Kujawsko-Pomorskie	-	-	-	28	-	24	-	-	7	1	-	2	-
Lubelskie	-	-	-	25	-	23	-	-	11	1	-	-	-
Lubuskie	-	-	-	4	-	8	-	-	3	-	-	1	-
Łódzkie	-	-	-	25	-	16	-	54	7	6	1	1	-
Małopolskie	-	-	-	21	-	32	-	1	18	11	1	1	-
Mazowieckie	-	-	-	46	3	35	-	8	20	9	1	5	-
Opolskie	-	-	-	10	-	-	-	-	6	1	-	-	-
Podkarpackie	-	-	-	24	-	26	-	1	3	6	-	2	-
Podlaskie	1	-	-	57	-	15	-	16	6	4	-	7	5
Pomorskie	-	-	-	29	-	44	-	-	10	2	-	-	-
Śląskie	-	-	-	28	-	40	-	4	41	6	-	-	-
Świętokrzyskie	-	-	-	13	-	33	-	3	9	4	-	1	1
Warmińsko-Mazurskie	-	-	-	26	-	20	-	7	13	3	-	1	-
Wielkopolskie	2	-	-	27	-	73	-	7	25	11	-	-	-
Zachodniopomorskie	5	-	-	67	1	18	-	-	5	8	1	-	-

Województwo	Ospa wietrzna (B01)	Odra (B05)	Różyczka: ogółem (B06; P35.0)	Wirusowe zapalenie wątroby			Świnka (B26)	Włośnica (B75)	Świerzb (B86)	Grypa: ogółem (J10; J11)	Bakteryjne zatrucia pokarmowe: ogółem (A02.0; A05)	Zatrucia grzybami (T62.0)	Inne zatrucia: ogółem (T36-T60; T63-T65)
				typu A (B15)	typu B: ogółem (B16; B18.0-1)	typu C: ogółem (B17.1; B18.2)							
POLSKA	4922	2	1110	8	98	82	373	1	530	13520	569	6	252
Dolnośląskie	449	-	223	-	10	7	45	-	20	1298	30	-	16
Kujawsko-Pomorskie	278	-	226	-	14	5	45	-	28	798	35	-	5
Lubelskie	149	-	18	1	-	1	14	-	39	1	27	1	23
Lubuskie	233	-	35	-	5	7	1	-	15	36	13	-	80
Łódzkie	374	-	22	-	14	11	7	-	81	5866	30	1	4
Małopolskie	378	-	81	-	9	3	15	-	28	140	27	-	3
Mazowieckie	645	-	45	3	4	9	18	-	34	3238	46	-	6
Opolskie	123	-	24	-	-	1	18	-	4	141	9	-	-
Podkarpackie	231	1	8	2	1	1	6	-	24	39	24	-	19
Podlaskie	195	-	5	-	1	-	15	-	39	12	57	4	5
Pomorskie	297	-	24	-	4	4	84	-	17	664	31	-	18
Śląskie	455	-	182	-	12	10	14	-	100	240	80	-	8
Świętokrzyskie	223	-	20	1	11	13	50	-	16	65	22	-	45
Warmińsko-Mazurskie	265	-	12	1	4	2	1	-	10	57	28	-	7
Wielkopolskie	383	1	137	-	5	8	33	1	52	823	29	-	6
Zachodniopomorskie	244	-	48	-	4	-	7	-	23	102	81	-	7

Zakażenia HIV i zachorowania na AIDS Informacja z 31 grudnia 2000 r.

W grudniu 2000 r. do Zakładu Epidemiologii PZH zgłoszono nowo wykryte zakażenie HIV 84 obywateli polskich, wśród których było m.in. 37 zakażonych w związku z użyciem narkotyków i 37 bez informacji o drodze zakażenia.

Zakażenie HIV potwierdzono w Zakładzie Laboratoryjno-Doświadczalnym Instytutu Wenerologii AM w Warszawie, w Wojewódzkim Szpitalu Obserwacyjno-Zakaźnym w Bydgoszczy, w Wojewódzkim Zespole Chorób Zakaźnych w Gdańsku, w Wojewódzkiej Przychodni Dermatologicznej w Katowicach, w Specjalistycznym Dermatologicznym Zespole Opieki Zdrowotnej w Łodzi, w Laboratorium Kliniki Chorób Zakaźnych AM we Wrocławiu, w Zakładzie Immunologii Hematologicznej i Transfuzjologicznej Instytutu Hematologii i Transfuzjologii w Warszawie, w Zakładzie Transfuzjologii i Transplantologii CSK WAM w Warszawie oraz w Wojewódzkim Szpitalu Zakaźnym w Warszawie.

Odnotowano zachorowania na AIDS dwóch kobiet (narkomanki i bez informacji o drodze zakażenia) oraz dziewięciu mężczyzn (sześciu narkomanów i trzech homoseksualistów).

Chorzy byli w wieku od 17 do 49 lat. Troje mieszkało w województwie kujawsko-pomorskim, a ośmioro w śląskim.

W dziewięciu przypadkach określono przynajmniej jedną chorobę wskazującą na AIDS w brzmieniu jak w definicji do celów nadzoru epidemiologicznego, skorygowanej w 1993 r.; w dwu przypadkach jako chorobę wskaźnikową podano zakażenie oportunistyczne bliżej nieokreślone. U dziesięciu chorych podano liczbę komórek CD4 (od 3 do 502/ μ L).

Od wdrożenia badań w 1985 r. do 31 grudnia 2000 r. stwierdzono zakażenie HIV 6.747 obywateli polskich, wśród których według obecnych danych Zakładu Epidemiologii PZH było co najmniej 4.285 zakażonych w związku z użyciem narkotyków.

Ogółem odnotowano 948 zachorowań na AIDS; 513 chorych zmarło.

Wanda Szata
Zakład Epidemiologii PZH

* * *

UWAGA: Liczby zachorowań na choroby wywołane przez ludzki wirus upośledzenia odporności [HIV] podawane na str. 1-2 "Meldunków" pochodzą ze sprawozdań Mz-56 nadsyłanych przez Wojewódzkie Stacje San.-Epid. w ramach systemu zbiorczego zgłaszania zachorowań na choroby zakaźne. Natomiast dane o zachorowaniach zawarte w powyższej informacji pochodzą ze skorygowanych w Zakładzie Epidemiologii PZH zgłoszeń poszczególnych zachorowań.

Subregionalne spotkanie koordynatorów stworzenia bezpiecznych warunków przechowywania szczepów dzikiego wirusa polio, materiałów nim zakażonych i takich, które mogą być nim zakażone

(Praga, 13-15 grudzień 2000 r.)

W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele krajów zachodniej i centralnej Europy. Nie brali udziału przedstawiciele tzw. nowych niezależnych państw.

Podczas spotkania dokonano przeglądu podjętych działań dla stworzenia warunków bezpiecznego przechowywania szczepów dzikiego wirusa polio, materiałów nim zakażo-

nych lub takich, które mogą być nim zakażone, oraz podano informacje dotyczące działania dla eradykacji polio w świecie i osiągniętych wyników będące w posiadaniu Europejskiego Biura Regionalnego WHO.

Poniżej zostały przytoczone najbardziej istotne spośród nich. Ponadto podjęto decyzję o wysłaniu listu do zainteresowanych tym problemem osób,* który przytoczony jest poniżej, po wstępnej informacji. W dalszych "Meldunkach" przewiduje się zamieszczenie informacji z artykułów opublikowanych na powyższy temat.

Przewidywane były następujące etapy likwidacji polio:
1988 r. - rezolucja Światowego Zgromadzenia Zdrowia o eradykacji polio;

2000 r. - wstrzymanie transmisji wirusa polio;

2005 r. - globalna eradykacja polio;

2005-2010 - wstrzymanie szczepień.

W 1988 roku zanotowano na świecie 350.000 zachorowań na poliomyelitis, a w 1999 roku - 7.144 zachorowania, które wystąpiły w kilku krajach południowo-wschodniej Azji i centralnej Afryki. Dokonano tego w wyniku szczepień wykonywanych z wysokim odsetkiem obejmowanych nimi dzieci i szczepień uzupełniających w postaci narodowych dni szczepień i szczepień wykonywanych według zasady "dom za domem".

Należy jednak zaznaczyć, że na 1 objawowe zachorowanie na polio przypada 100-1.000 nierozpoznanych zakażeń.

Za największe osiągnięcia ostatnich lat należy uznać:

- znaczne zmniejszenie liczby zakażeń w Indiach - 1.934 w 1998 roku, 1.125 w 1999 roku i 196 do 30 listopada 2000 roku,

- likwidację zachorowań na polio w południowo-wschodniej Turcji, a co za tym, w regionie europejskim;

- wystąpienie ostatniego zachorowania na polio typu 2 w październiku 1999 roku.

Obecnie najbardziej istotnym problemem jest stworzenie takich warunków, aby wirus polio nie mógł wydostać się z laboratorium. Działanie w tym kierunku oceniane jest jako druga połowa eradykacji. Wirus polio w laboratoriach może być przechowywany jako wyosobnione szczepy wirusa, a także może znajdować się w materiale klinicznym (kał, wymazy z gardła), w materiale pobranym w czasie sekcji zwłok, jak również w eksperymentalnych, zakażonych zwierzętach i ich tkankach i narządach, a także próbkach materiału pobranego ze środowiska (ścieki, woda), które zostały pobrane gdy występowały zachorowania i mogły być zakażone. Przechowywane w laboratoriach wirusy polio mogą być niebezpieczne w szczególności dla nieodpornionych pracowników. Dlatego powinni być oni uodpornieni drogą szczepienia przy zastosowaniu OPV lub IPV.

Wirus może wydostać się z laboratorium tylko przy lekkaważeniu i nieprzestrzeganiu odpowiednich zasad, w szczególności na zakażonych ubraniach, w zakażonych płynach, w wyprowadzonym powietrzu, na zakażonym sprzęcie, a w szczególności w postaci nierozpoznanego zakażenia najczęściej nieodpornionych pracowników laboratoryjnych zwykle, po pracach z narażeniem na ekspozycję na wirusa polio.

Obecnie szczepy dzikiego wirusa polio i materiał nim zakażony powinny być przechowywane w laboratoriach o poziomie bezpieczeństwa BSL-2, kiedy nastąpi eradykacja polio - powinny być przechowywane w laboratoriach BSL-3, a kiedy szczepienie szczepionką OPV będzie wstrzymane, szczepy dzikiego wirusa lub materiał nim zakażony powinien być przechowywany w laboratoriach BSL-4, a wirusy szczepionkowe OPV w laboratoriach BSL-3.

Po wstrzymaniu szczepień OPV, co powinno nastąpić w kilka lat po eradykacji *polio*, planuje się kontynuację szczepień przy użyciu IPV. Nie jest ustalony okres wykonywania tych szczepień.

Przedsięwzięcia podjęte dla bezpiecznego przechowywania wirusa *polio*, lub materiału nim zakażonego mogą być skuteczne przy zapewnieniu politycznej akceptacji i poparcia, skutecznego działania, dobrego zaplanowania działania przed jego wdrożeniem i zapewnienia ekstensyfikacji prac.

Stworzenie bezpiecznych warunków przechowywania szczepów dzikiego wirusa *polio* lub materiałów nim zakażonych lub takich, które mogą być nim zakażone jest realne do osiągnięcia i musi być osiągnięte. Na obecnym etapie jest to najbardziej istotne zadanie dla eradykacji *polio*.

* Główny Inspektor Sanitarny, Dyrektor Departamentu Przewidywania i Oświaty Zdrowotnej GIS, Departament Zdrowia Publicznego MZ, Dyrektorzy WSSE, Kierownicy Działów Epidemiologii WSSE; Kierownicy Pracowni Wirusologicznych WSSE, Członkowie Komitetu ds. Eradykacji Poliomyelitis, Członkowie Zespołu Inwentaryzacyjnego.

Wiesław Magdzik

* * *

Warszawa, 20 grudnia 2000 r.

Szanowni Państwo,

W dniach 13-15 grudnia 2000 roku uczestniczyłem w spotkaniu epidemiologów z krajów europejskich zorganizowanym w Pradze w Czeskiej Republice przez Europejskie Biuro Regionalne Światowej Organizacji Zdrowia. Spotkanie poświęcone było następującym problemom związanym z eradykacją poliomyelitis:

- szczepieniom przeciw *polio* a w szczególności analizie odsetka dzieci obejmowanych szczepieniem przeciw poliomyelitis w pierwszych dwu latach życia.

W tym zakresie dane z Polski satysfakcjonowały zebranych. Uodporniono w Polsce pod koniec 1999 roku 99,3% dzieci urodzonych w 1997 roku i 97,6% urodzonych w 1998 roku. Z uwagi na niskie odsetki szczepionych w latach poprzednich, w szczególności podkreślano osiągnięcia w tym zakresie w województwie małopolskim tj. odpowiednio 97,7% i 93,7%. Zainteresowanie budził problem szczepienia, nadzoru lekarskiego i ewentualnie badania wirusologicznego osób, a zwłaszcza dzieci imigrantów przybywających z krajów, gdzie zachorowania na *polio* występują endemicznie tj. krajów azjatyckich (Indie, Pakistan, Afganistan, Irak) oraz krajów centralnej Afryki

- zgłaszaniom, rejestracji i badaniom wirusologicznym zachorowań przebiegających z ostrymi porażeniami wiotkimi. Pod tym względem wyrażono niezadowolenie z sytuacji w Polsce. Od 1995 do końca 1999 roku notowano poprawę sytuacji pod tym względem i w 1999 roku zarejestrowano 74 zachorowania na 83 oszacowane i oczekiwane (ok. 90%), a biorąc pod uwagę nadzór lekarski i przeprowadzone badania wirusologiczne tzw. wskaźnik surveillance wyniósł 0,66. W roku 2000 zarejestrowano natomiast dotychczas 40 przypadków na 75 oczekiwanych (54%) a wskaźnik surveillance wynosi 0,35. Nie można spodziewać się zasadniczej poprawy po tym względem sytuacji do końca 2000 roku. Dlatego problem ten wymaga szczególnej uwagi w roku przyszłym. Zwracam się tu z prośbą do kolegów klinicystów z Komitetu ds. Eradykacji Poliomyelitis a także do wojewódzkich epidemiologów o poczynienie kroków dla poprawy w tym zakresie.

- natomiast dużo miejsca w dyskusji poświęcono problemom związanym z inwentaryzacją laboratoriów mogących przechowywać w bezpieczny sposób szczepy dzikiego wirusa *polio* lub materiał zakażony takimi szczepami lub mogący potencjalnie być zakażony.

Szczególnie podkreślono konieczność sporządzenia dokładnej listy laboratoriów do wizytacji nie kierując się domysłami lecz rzeczywistymi przesłankami. W przypadku jakichkolwiek wątpliwości należy umieścić takie laboratorium w liście, dokonać wizytacji i sporządzić dokument podpisany przez kierownictwo laboratorium, bądź osobę odpowiedzialną za przetrzymywanie szczepów lub materiału zakażonego. Zakłada się, że wizytacji tej dokona komisja w składzie: Dyrektor WSSE, kierownik Działu Epidemiologii, kierownik Pracowni Wirusologicznej WSSE i osoba z instytucji nadzorujące dane laboratorium w okresie luty-czerwiec 2001 r.

Przewiduje się pewną zmianę w stosunku do dotychczasowych propozycji. Podczas wizytacji wypełnione powinny być nie 2 rodzaje kwestionariuszy jak było dotychczas ustalone, lecz 3 rodzaje:

1. dla laboratoriów nie przechowujących szczepów dzikiego wirusa *polio* (formularz A);
2. dla laboratoriów, które przechowywały szczepy dzikiego wirusa *polio*, lecz zdecydowały się je zniszczyć i dokonano komisijnego, udokumentowanego protokołem zniszczenia (formularz B);
3. dla laboratoriów, które podjęły decyzję kontynuowania przechowywania szczepów lub zakażonego materiału (formularz C).

Laboratoria wymienione w punkcie 3 będą następnie zwizytowane przez Komisję Centralną jesienią 2001 roku dla ustalenia warunków przechowywania.

Rodzaje materiału stanowiące zagrożenie epidemiczne szerzenia wirusa *polio* jak również rodzaje laboratoriów mogących posiadać dziki wirus *polio* lub materiał nim zakażony, lub potencjalnie zakażony wymienione zostały na str. 5 opracowania pt. "Dotychczasowe osiągnięcia i plan dalszego działania dla eradykacji poliomyelitis w krajach Regionu Europejskiego Światowej Organizacji Zdrowia". Podczas konferencji zwracano szczególną uwagę na producentów środków dezynfekcyjnych i na prywatne mikrobiologiczne laboratoria, gdzie mogą być przechowywane szczepy dzikiego wirusa *polio* lub materiał nim zakażony.

Oczekuję na dostarczenie, zgodnie z ustaleniami, do 12 stycznia 2001 roku do Głównego Inspektoratu Sanitarnego, Warszawa ul. Długa 38/40 zarówno przez Wojewódzkich Inspektorów Sanitarnych jak i przez instytucje i agencje nadzorujące laboratoria wykazu laboratoriów podejrzanych o możliwość przechowywania szczepów dzikiego wirusa *polio*, lub materiału nim zakażonego lub potencjalnie zakażonego.

Podczas planowanego spotkania w dniu 24 stycznia 2001 roku określone zostaną dalsze kroki w zakresie wizytacji i inwentaryzacji tych laboratoriów dotyczące przeprowadzenia wizytacji w okresie luty-czerwiec 2001 rok.

*Konsultant Krajowy w dziedzinie higieny i epidemiologii
(-) prof.dr hab. Wiesław Magdzik*

Ognisko rozsiarne na terenie kilku miast po spożyciu krokietów mięsnych zakażonych *S. Enteritidis*

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Bydgoszczy 10.07.2000 r., a WSSE w Warszawie 13.07.2000 r. zgłosiły do Głównego Inspektoratu Sanitarnego wystąpienie ognisk po spożyciu krokietów mięsnych. Zbiorczego opracowania ognisk podjęła się WSSE w Warszawie. Zachoro-

wania wystąpiły na terenie działania PSSE Warszawa-Mokotów, Warszawa-Wola, Legionowo, Poznań, Gorzów Wlkp. oraz Bydgoszcz. Łącznie zachorowało 36 osób (w tym sześćcioro dzieci do 14 lat). Hospitalizowano 29 osób (w tym pięcioro dzieci do 14 lat).

U chorych obserwowano biegunkę (91,7% przypadków), wymioty (77,8%), gorączkę (75,0%), bóle brzucha (66,7%), bóle głowy (30,6%), dreszcze i bóle mięśniowo-stawowe (19,4%), nudności (11,1%), osłabienie (8,3%) oraz u jednej osoby (2,8%) zawroty głowy. Średnio-ciężki przebieg zachorowań wystąpił u 30 osób (83,3%), średni u 5 osób (13,9%), a lekki u 1 osoby (2,8%). Średni okres wylegania wyniósł 13 godzin, najkrótszy 3 godziny, a najdłuższy 35 godzin. Epidemia trwała 5 dni. Pierwsze objawy zachorowań występowały w dniach od 5.07.2000 r. do 10.07.2000 r.

Na podstawie dochodzenia epidemiologicznego ustalono, że chorowały osoby, które jadły krokiety: "chińskie", "strogonow" i "meksykańskie", wyprodukowane w dniach 3-4.07.2000 r. przez tę samą firmę - zakład garmażeryjny w Warszawie. Krokiety zakupiono w hipermarketach kilku sieci: w Warszawie, Poznaniu, Gorzowie Wlkp. oraz Bydgoszczy. Spożywano je w dniach od 4 do 9.07.2000 r.

Materiałem pobranym do badania od chorych były wymazy i kał. Badanie w kierunku SS wykazało obecność u 33 chorych osób *Salmonella enterica* subsp. *enterica*, serotyp Enteritidis. Wyniki badania materiału pobranego od personelu zakładu garmażeryjnego były ujemne. Z prób krokieców pobranych od chorych i z zakładu garmażeryjnego wyizolowano *S. Enteritidis*, gronkowce koagulazododatnie i pałeczki z grupy *coli*. Z próby jaj pobranych w zakładzie garmażeryjnym nie wyhodowano pałeczek *Salmonella* (badano tylko treść jaj). Nie badano mięsa z partii użytej do produkcji krokieców. Nie udało się wyjaśnić, skąd pochodziła *S. Enteritidis*. Z wymazów sanitarnych z wagi i z rąk jednej z pracownic wyhodowano pałeczki z grupy *coli* i zawyżoną ogólną liczbę drobnoustrojów. Z rąk tej samej pracownicy wyizolowano ponadto gronkowce koagulazododatnie.

Opisane ognisko jest interesujące zarówno ze względu na rzadko występujący nośnik zatruc i zakażeń pokarmowych (krokiety mięsne), jak i ze względu na rozproszenie zachorowań, utrudniające dochodzenie. W opracowaniu ogniska ważną rolę odegrała dobra współpraca między wymienionymi powyżej Stacjami Sanitarne-Epidemiologicznymi.

na podst. dokumentacji z ogniska, nadesłanej do Głównego Inspektoratu Sanitarnego, opracowała Anna Przybylska

Denga i gorączka krwotoczna denga - sytuacja w 2000 r.

W okresie ostatnich 30 lat liczba zachorowań na dengę dramatycznie wzrosła i rozszerzył się terytorialny zasięg tej choroby, która objęła regiony tropikalne i subtropikalne i zagroziła skupiskom ludności wielkich miast i otaczających ich terenów.

W roku 1998 zgłoszono do ŚOZ 1,2 mln zachorowań. Szacuje się, że rocznie zakaża się dengą 50 mln ludzi i 400 tys. z nich, głównie dzieci, zapada na krwotoczną postać dengi.

Rozprzestrzenianiu się choroby sprzyja gwałtowna urbanizacja tzw. trzeciego świata, przebiegająca bez elementarnego zaplecza ekonomicznego i sanitarnego, szybkie przemieszczanie się ludzi oraz przede wszystkim - słabe wyko-

nawstwo programu zwalczania wektorów choroby (komary).

Denga występuje endemicznie w więcej niż 100 krajach i zagraża 40% populacji świata.

Denga została włączona do specjalnego programu nauki i badań w zakresie chorób tropikalnych.

ŚOZ uczestniczy w inicjatywach rozszerzania nadzoru epidemiologicznego i klinicznego nad dengą oraz propaguje prowadzenie badań nad skuteczną i bezpieczną szczepionką. Aktualnie, najistotniejszym elementem w walce z dengą jest zwalczanie wektorów.

Rozpoznane są 4 serotypy wirusa dengi, z których każdy może spowodować kolejne zakażenie. Heterotypowe zakażenia są przyczyną choroby kompleksu immunologicznego, której klinicznym wyrazem jest zespół krwotoczny i wstrząs. Zespół wstrząsowy dengi jest niebezpiecznym powikłaniem tej stosunkowo łagodnie przebiegającej choroby, powodującym ponad 15% zgonów i dotykającym głównie dzieci.

na podstawie "Wkly Epid.Rec." (2000,24,193-196)
opracowała Danuta Seroka

Standardy nadzoru epidemiologicznego rekomendowane przez Światową Organizację Zdrowia* (3)

KRZTUSIEC

A37.0

UZASADNIENIE DLA NADZORU EPIDEMIOLOGICZNEGO

Krztusiec jest poważną przyczyną chorobowości i umieralności w wieku dziecięcym. Roczna liczbę zachorowań na świecie szacuje się na 45 milionów, a liczbę zgonów na 400 tysięcy; śmiertelność z powodu krztuśca w krajach rozwijających się sięga 15%. Wysoki, rutynowy poziom zaszczepienia przy zastosowaniu skutecznej szczepionki jest główną metodą zapobiegania. Nadzór epidemiologiczny służy do monitorowania wpływu szczepień na zachorowalność, identyfikowania obszarów wysokiego ryzyka oraz wykrywania wybuchów epidemii.

REKOMENDOWANE DEFINICJE PRZYPADKU

Opis kliniczny

- Osoba z kaszlem trwającym przynajmniej dwa tygodnie z przynajmniej jedną z następujących cech:
- Napady kaszlu.
- Świst wdechowy (*whooping*).
- Wymioty bezpośrednio po napadzie kaszlu.
- Bez innych widocznych przyczyn.

Laboratoryjne kryteria rozpoznania

- Izolacja *Bordetella pertussis* lub
- Wykrycie sekwencji genomu *B. pertussis* za pomocą reakcji łańcuchowej polimerazy (PCR).

Klasyfikacja przypadków

Podejrzany: Przypadek spełniający definicję kliniczną.

Potwierdzony: Osoba z kaszlem, u której potwierdzono laboratoryjnie obecność *B. pertussis*.

ZALECANE TYPY NADZORU EPIDEMIOLOGICZNEGO

- Rutynowe miesięczne zgłoszenia danych zbiorczych prawdopodobnych lub potwierdzonych przypadków jest zalecane z terenu do szczebli pośredniego i centralnego; zgła-

szanie nie występowania zachorowań (*zero reporting*) jest wymagane na wszystkich szczeblach.

- Wszystkie wybuchy epidemii muszą być badane natychmiast i potwierdzane laboratoryjnie. Dane zbierane w czasie wybuchu, muszą być oparte na indywidualnych przypadkach.
- Aby opisać zmiany w zachorowalności na krztusiec, w krajach o niskiej zachorowalności (zwykle, gdzie poziom zaszczepienia DTP3 jest > 80%), winny być zbierane dodatkowe informacje o grupach wiekowych i stanie zaszczepienia. Jako alternatywę należy brać pod uwagę zgłaszanie przypadków, aktywne wyszukiwanie przypadków, nadzór w wybranych ośrodkach (*sentinel surveillance*) i/lub wyrzutowe badania i/lub laboratoryjne potwierdzanie podejrzanych przypadków.

Międzynarodowe: Dane zbiorcze dotyczące prawdopodobnych i potwierdzonych przypadków z rutynowych raportów krajowych muszą być zgłaszane do Regionalnego Biura WHO zgodnie z lokalnymi ustaleniami.

ZALECANY MINIMALNY ZAKRES ZBIERANYCH INFORMACJI

Zgłaszane do instytucji centralnych dane zbiorcze

- Liczba przypadków.
- Liczba trzecich dawek szczepionki przeciw błonicy-krztuścowi-tężcowi (DTP3) podawanej dzieciom.
- Kompletność i punktualność raportów miesięcznych.

Zgłaszane dane oparte na indywidualnych przypadkach

- Identyfikator jednostkowy.
- Informacja geograficzna.
- Data urodzenia.
- Data wystąpienia objawów.
- Całkowita liczba dawek szczepionki: 99 = nie wiadomo.
- Data ostatniej dawki szczepionki przeciw krztuścowi: 99 = nie wiadomo.
- Klasyfikacja: 1 = potwierdzony; 2 = podejrzany; 3 = odrzucony.

ZALECANA ANALIZA DANYCH, SPOSÓB PRZEDSTAWIENIA, RAPORTY

Dane zbiorcze

- Zachorowalność w poszczególnych miesiącach, latach, obszarach geograficznych.
- Poziom zaszczepienia DTP3 w poszczególnych latach i obszarach.
- Kompletność i punktualność raportów miesięcznych.
- Zachorowalność proporcjonalna (w porównaniu do innych chorób o znaczeniu dla zdrowia publicznego).

Dane oparte na indywidualnych przypadkach

Takie same jak zbiorcze, plus następujące:

- Zachorowalność w grupach wieku.
- Stan zaszczepienia osób, które zachorowały.
- Śmiertelność z powodu krztuśca.
- Proporcjonalna śmiertelność (w porównaniu z innymi chorobami o znaczeniu dla zdrowia publicznego).

ZASADNICZE WYKORZYSTANIE DANYCH DO PODEJMOWANIA DECYZJI

- Analizowanie wybuchów epidemii dla zrozumienia epidemiologii krztuśca w kraju, dlaczego wybuch nastąpił (np. zła szczepionka, niedostateczna liczba zaszczepionych, nagromadzenie podatnych, spadek odporności) i dla pod-

jęcia odpowiednich działań.

- Monitorowanie śmiertelności i jeśli jest ona wysoka, określanie przyczyny (np. niedostateczna opieka, brak antybiotyków / antytoksyny, późne zgłaszanie do lekarza).
- Określenie zachorowalności w grupach wieku, obszarach geograficznych, porach roku, aby poznać grupy i okresy ryzyka.
- Monitorowanie zachorowalności dla oszacowania efektów działań zapobiegawczych.
- Monitorowanie poziomu zaszczepienia w różnych obszarach w celu zidentyfikowania regionów o słabo prowadzonych programach szczepień.
- Wykrywanie wybuchów epidemii dla podjęcia działań w celu ich zwalczania.

CHOROBA MENINGOKOKOWA A39 (zakażenie meningokokami A39; meningokokowe zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych A39.0; posocznica meningokokowa A39.4)

UZASADNIENIE DLA NADZORU EPIDEMIOLOGICZNEGO

Choroba meningokokowa występuje sporadycznie oraz w epidemiach; większość przypadków występuje u dzieci < 5 lat. Meningokokowe zapalenie opon jest jedyną formą *meningitis*, która występuje w epidemiach. Śmiertelność jest pomiędzy 5%, a 15%. Podczas gdy Afryka subsaharyjska jest najczęściej dotkniętym obszarem, epidemie choroby meningokokowej mogą dotknąć każdy kraj. Dostępne są szczepionki dwuważne A,C oraz czteroważne A,C,Y i W135; zaszczepienie całej populacji winno być brane pod uwagę, aby powstrzymać epidemie wywołane bakteriami z grup serologicznych meningokoków A i C. W niektórych krajach szczepionka jest stosowana w stosunku do osób kontaktujących się blisko z chorymi na chorobę meningokokową spowodowaną przez grupy serologiczne A,C,Y lub W135, aby zapobiec przypadkom wtórnym. Szczepienie jest również wskazane w stosunku do ludzi podróżujących do obszarów endemicznych. Nadzór jest potrzebny aby mierzyć i wykrywać epidemie oraz ustalać wpływ zarówno chorób epidemicznych, jak nieepidemicznych.

REKOMENDOWANE DEFINICJE PRZYPADKU

Opis kliniczny

Choroba z nagłym wystąpieniem gorączki (> 38,5°C w odbyticy lub > 38,0°C pod pachą) oraz **jedno lub więcej** z następujących:

- Sztywność karku.
- Zaburzenia świadomości.
- Inne objawy oponowe **lub** wysypka w postaci drobnych lub rozlanych wynaczynień (petechie lub purpura).

U pacjentów < 1 roku należy podejrzewać zapalenie opon gdy gorączce towarzyszy uwypuklone ciemiączko.

Laboratoryjne kryteria rozpoznania

- Dodatni antygen w płynie mózgowo-rdzeniowym (PMR), **lub**
- Dodatni wynik hodowli.

Klasyfikacja przypadków

Podejrzany: Przypadek, który spełnia definicję kliniczną.
Prawdopodobny: Przypadek podejrzany zdefiniowany jak wyżej **oraz:**

Mętny PMR (z dodatnim lub ujemnym wynikiem barwienia metodą Grama) **lub** epidemiologiczny związek z potwierdzonym przypadkiem.

Potwierdzony: Podejrzany **lub** prawdopodobny przypadek z potwierdzeniem laboratoryjnym.

ZALECANE TYPY NADZORU EPIDEMIOLOGICZNEGO

- Na szczeblu terenowym, indywidualna dokumentacja lekarska winna być przechowywana (szczególnie dla śledzenia kontaktów).
- Bezpośrednie zgłoszenia wszystkich przypadków podejrzanych ze szczebla obwodowego do pośredniego.
- Wszystkie przypadki winny być badane.
- Dalsza obserwacja identyfikowanego organizmu oraz zejścia choroby winna być prowadzona na szczeblu pośrednim.
- Rutynowe tygodniowe / miesięczne raporty danych zbiorczych lub indywidualnych przypadków winny być przekazywane ze szczebla pośredniego do centralnego.
- Nadzór równoległy z zastosowaniem laboratoriów referencyjnych dla chorób meningokokowych może dostarczyć szczegółowych danych mikrobiologicznych o grupach serologicznych i genotypach na szczeblu centralnym (użyteczny do analizy epidemiologicznej).

Uwaga 1: W krajach o ograniczonej strukturze nadzoru epidemiologicznego, dwa podejścia do nadzoru klinicznego mogą być zintegrowane:

1. Ograniczona ilość danych zgłaszana ze wszystkich miejsc opieki zdrowotnej (np. nowe przypadki i zgony tygodniowo).
2. Szerzej zakrojone dane zgłaszane z wybranych ośrodków referencyjnych.

Uwaga 2: Nadzór nad poziomem zaszczepienia może być podjęty w obszarach masowych szczepień lub gdzie szczepienie przeciw chorobie meningokokowej należy do szczepień rutynowych.

ZALECANY MINIMALNY ZAKRES ZBIERANYCH INFORMACJI

NADZÓR KLINICZNY

Zgłaszane dane oparte na indywidualnych przypadkach

- Klasyfikacja przypadków (rozpoznanie podejrzane, prawdopodobne, pewne).
- Identyfikator jednostkowy, wiek, płeć, informacja geograficzna, data wystąpienia objawów, data konsultacji, stan zaszczepienia, otrzymane leczenie, historia kontaktu z przypadkiem, kontakty bliskie.

Zgłaszane do instytucji centralnych dane zbiorcze

Liczba przypadków (podejrzanych / prawdopodobnych / potwierdzonych) klasyfikowanych ze względu na wiek, płeć, położenie geograficzne, zejście.

NADZÓR LABORATORYJNY

Zgłaszane przypadki oparte na wyizolowaniu bakterii

- Identyfikator jednostkowy, wiek, płeć, data zachorowania, data pobrania materiału, rodzaj materiału, grupa serologiczna.
- Genotyp.

Zgłaszane dane zbiorcze

Liczba przypadków w grupach wieku, rodzaj materiału,

grupa serologiczna, genotyp.

ZALECANA ANALIZA DANYCH, SPOSÓB PRZEDSTAWIENIA, RAPORTY

- Zachorowalność w poszczególnych tygodniach, miesiącach, obszarach geograficznych i grupach wieku.
- Zastosowanie danych o zachorowalności do ustalenia prognozy epidemii przez porównanie tygodniowej zachorowalności w czasie tego samego okresu w 3-5 poprzednich nieepidemicznych latach.
- Rozkład ze względu na grupę serologiczną i genotyp (jeśli są dostępne).
- Stopień zaszczepienia (jeśli znany).

ZASADNICZE WYKORZYSTANIE DANYCH DO PODEJMOWANIA DECYZJI

- Wykrywanie i zwalczanie epidemii choroby meningokokowej tak wcześnie jak to tylko możliwe, szczególnie w takich obszarach jak kraje rozwijające się, gdzie epidemiczne zapalenia opon stwarzają szczególne trudności.
- Wzmocnienie zdolności do szybkiej reakcji na epidemię choroby meningokokowej.
- Mobilizacja działań związanych ze szczepieniami.
- Monitorowanie stanu zaszczepienia w poszczególnych obszarach geograficznych w celu obserwacji postępu i obszarów o słabej wykonalności szczepień.
- Monitorowanie wpływu szczepień na zachorowalność oraz badanie efektywności szczepionki w czasie epidemii.

ASPEKTY SPECJALNE

Decyzja, kiedy występuje epidemia lub się na nią zanoszą (ustalenie progów)

Obszary hyperendemiczne: 15 przypadków na 100.000 tygodniowo przez 2 kolejne tygodnie. Z chwilą gdy choroba epidemiczna jest wykryta w danym obszarze, niższa wartość (np. 5 przypadków/100.000 na tydzień) może być uznane za próg w obszarach sąsiadujących).

Inne sytuacje: 3 do 4-krotny wzrost w porównaniu z odpowiadającym okresem czasu w latach poprzednich, **lub** Podwajanie liczby przypadków z tygodnia na tydzień w czasie trzech tygodni.

LEGIONELLOZA

A48.1, A48.2

UZASADNIENIE DLA NADZORU EPIDEMIOLOGICZNEGO

Legionelloza jest chorobą o potencjale epidemicznym i z wysoką śmiertelnością. Nadzór jest ważny w celu wykrycia epidemii i dla wprowadzenia właściwych badań oraz środków zwalczania. Ponadto, zgłaszanie przypadków sporadycznych może dostarczyć danych odnośnie źródeł choroby i jej zapobiegania.

REKOMENDOWANE DEFINICJE PRZYPADKU

Opis kliniczny

Choroba charakteryzująca się ostrym zapaleniem dolnych dróg oddechowych z ogniskowymi objawami zapalenia płuc w badaniu klinicznym i/lub radiologicznym potwierdzeniem zapalenia płuc.

Laboratoryjne kryteria rozpoznania

Przypuszczalne: jedno lub więcej z poniższych:

- Wykrycie specyficznego antygeny legionella w wydzielinach dróg oddechowych lub w moczu.

- Bezpośrednie przeciwciała fluorescencyjne (DFA) barwiące bakterie w wydzielinach dróg oddechowych lub w tkance płucnej, stwierdzone przy użyciu sprawdzonych reagentów monoklonalnych.
- Czterokrotny lub większy wzrost specyficznego dla *Legionella* sp., innego niż *Legionella pneumophila* grupy serologicznej 1, miana w surowicy przy użyciu miejscowo sprawdzonego testu serologicznego.

Potwierdzające: jedno lub więcej z poniższych:

- Izolacja *Legionella* z wydzielin dróg oddechowych, tkanki płucnej, płynu opłucnowego lub krwi.
- Czterokrotny lub większy wzrost specyficznego dla *Legionella pneumophila* grupy serologicznej 1, miana w surowicy przy użyciu immunofluorescencyjnego testu na przeciwciała lub mikroaglutynacji.

Uwaga: Większość krajów europejskich i innych jak np. Stany Zjednoczone obecnie włączają wykrycie *L. pneumophila* grupy serologicznej 1 w moczu jako test potwierdzający.

Klasyfikacja przypadków

Podejrzany: Nie ma zastosowania.

Prawdopodobny: Przypadek zgodny z opisem klinicznym, z przypuszczalnymi wynikami testów laboratoryjnych.

Potwierdzony: Przypadek zgodny z opisem klinicznym, z potwierdzającymi wynikami testów laboratoryjnych.

ZALECANE TYPY NADZORU EPIDEMIOLOGICZNEGO

Natychmiastowe zgłaszanie przypadków ze szczebla terenowego do pośredniego i centralnego.

Rozpoznanie przypadków winno spowodować natychmiastowe badanie czynników ryzyka oraz innych zachorowań. Dla szybkiej reakcji preferowane jest aktywne wyszukiwanie przypadków.

Międzynarodowe: Ze względu na to, że podróże i pobyty w hotelach są ważnymi czynnikami ryzyka, efektywny nadzór międzynarodowy odgrywa zasadniczą rolę dla identyfikacji i zwalczania źródeł zakażeń.

Zakażenie *Legionellą* jest zwykle rozpoznawane po powrocie pacjenta do kraju stałego pobytu i dlatego zwykle bywa traktowane jako sporadyczny, pojedynczy przypadek. Wzór nadzoru, jak na przykład Europejskiej Grupy Roboczej dla zakażeń *Legionellą* (*European Working Group for Legionella infections*), pozwala na wykrycie zachorowań grupowych (≥ 2 przypadki) z tego samego źródła zakażenia, gdyż przypadki zgłaszane z różnych krajów europejskich są zbierane w tej samej bazie danych.

ZALECANY MINIMALNY ZAKRES ZBIERANYCH INFORMACJI

Zgłaszane dane oparte na indywidualnych przypadkach (dla zachorowań i badań)

- Identyfikator jednostkowy, imię i nazwisko, wiek, płeć, informacja geograficzna, data zachorowania, zejście.
- Leżące u podstaw czynniki ryzyka (np. pacjent o obniżonej odporności, AIDS).
- Czynniki ryzyka narażenia (hospitalizacje, hotele, inne dane o miejscach zamieszkania i podróżach w czasie ostatnich dwu tygodni przed zachorowaniem).
- Dane laboratoryjne (typ materiału, data pobrania, izolowany gatunek *Legionella*).

ZALECANA ANALIZA DANYCH, SPOSÓB PRZEDSTAWIENIA, RAPORTY

- Regularne przeglądy danych z punktu widzenia zachorowań grupowych w czasie, miejscu, grupach osób (powinno to być dokonywane na wszystkich szczeblach).
- Zachorowania w poszczególnych miesiącach, obszarach geograficznych, grupach wieku, czynnikach ryzyka, czynnikach narażenia.

ZASADNICZE WYKORZYSTANIE DANYCH DO PODEJMOWANIA DECYZJI

- Wykrycie zachorowań grupowych i wybuchów epidemii.
- Identyfikacja obszarów wysokiego ryzyka i narażeń.
- Monitorowanie efektów działań zapobiegawczych.

ASPEKTY SPECJALNE

Są obecnie rozróżniane dwie klinicznoepidemiologiczne postacie legionellozy:

- "Choroba legionistów" (postać płucna), oraz
- "Gorączka z Pontiac" (pozapłucna postać legionellozy).

Obie charakteryzują się wstępnie przez utratę łaknienia, wymioty, ból mięśni i ból głowy, po których w ciągu doby rozwija się gorączka i dreszcze.

W postaci płucnej, kaszel suchy, ból brzucha / biegunka i zaburzenia świadomości / majaczenie są częste. Nie jest możliwe, wyłącznie na podstawie danych klinicznych, rozróżnienie zapalenia płuc wywołanego przez *Legionella* od innych pneumonii; podejrzenie winno nasunąć się w wypadku pneumonii związanej z danymi epidemiologicznymi (np. niedawne podróże, hospitalizacje, zjazdy, obniżenie odporności). W dodatku wykazano, że wiek (> 50), płeć męska, palenie, spożywanie alkoholu stanowią czynniki ryzyka.

Gorączka z Pontiac nie jest związana z zapaleniem płuc. Uważa się, że stanowi ona reakcję na wdychany antygen raczej, niż na bakterie.

Rezerwuar *Legionella* spp. stanowi woda (np. obieg gorącej wody kranowej, klimatyzacja, kolumny chłodnicze oraz kondensatory pary). Środowiskowy nadzór nad *Legionellą* w źródłach wody zazwyczaj może być dokonywany jako część procedur rejestracji i licencjonowania. W każdym przypadku, środowiskowa kontrola powinna być podjęta w znanych źródłach zachorowań, aby zapewnić, że bakteria uległa eradykacji.

KIŁA

A50-A52

UZASADNIENIE DLA NADZORU EPIDEMIOLOGICZNEGO

Po spadku spowodowanym wprowadzeniem do leczenia penicyliny w roku 1946, kiła powróciła i wysoka zachorowalność utrzymuje się w krajach rozwijających się. Kraje rozwinięte również doświadczają lokalnych epidemii, a kraje w stadium przejściowym obserwują znaczne i szeroko zakrojone nasilenie liczby zachorowań.

Dane o chorobowości na kiłę wśród ciężarnych kobiet dostarczają informacji zarówno o kile utajonej, jak i o objawowej w tej grupie i zmniejszają problem związany ze zgłaszaniem zespołów chorób przenoszonych drogą płciową. Mimo zależności od zachowania związanego z poszukiwaniem pomocy medycznej, badanie kobiet ciężarnych w kierunku kiły może być uważane za przybliżenie chorobowości w populacji ogólnej.

REKOMENDOWANE DEFINICJE PRZYPADKU

Opis kliniczny

Objawy kiły są mnogie i różnorodne. W stadium pierwszym

zazwyczaj, ale nie zawsze, mamy do czynienia z owrzodzeniem narządów płciowych zewnętrznych i miejscową limfadenopatią; kiła drugo- i trzeciorzędowa objawia się głównie objawami skórnymi i ogólnymi. Dla potrzeb nadzoru epidemiologicznego winny być brane pod uwagę tylko przypadki potwierdzone.

Przypadek potwierdzony

Osoba z potwierdzonym dodatnim wynikiem testu serologicznego w kierunku kiły (*RPR - Rapid Plasma Reagin lub VDRL potwierdzony przez TPHA - Treponema Pallidum Hemaglutination Antibodies lub FTA - Fluorescent Treponemal Antibody - Absorbition*).

Klasyfikacja przypadków

Kiła wrodzona: Dziecko z dodatnim testem serologicznym, niezależnie od tego czy matka miała wynik dodatni w czasie ciąży.

Kiła nabyta: Wszystkie pozostałe.

ZALECANE TYPY NADZORU EPIDEMIOLOGICZNEGO

- Tylko potwierdzone przypadki winny być zgłaszane do szczebla pośredniego i centralnego przez:
  - Rutynowe zgłoszenia zachorowań indywidualnych lub danych zbiorczych o zachorowaniach.
  - Okresowe raporty nadzoru epidemiologicznego.
- Nadzór epidemiologiczny oparty na laboratoriach - dane przeglądowe kobiet ciężarnych.
- Rutynowe raporty z poradni przedporodowych oraz nadzór wybiórczy z takich poradni (*sentinel sites*).
- Aktywne wyszukiwanie przypadków przez badania prewalencji u ciężarnych.

ZALECANY MINIMALNY ZAKRES ZBIERANYCH INFORMACJI

Dane zbiorcze

- Liczba przypadków z dodatnimi badaniami serologicznymi w kierunku kiły w grupach wieku, w poszczególnych miesiącach i obszarach geograficznych.
- Liczba przypadków kiły wrodzonej w grupach wieku, kolejności ciąży, według lat i obszarów geograficznych.

Wskaźniki skuteczności nadzoru

Odsetek wyników fałszywie dodatnich w miejscach nadzoru wybiórczego (*sentinel sites*) według typu testu (*TPHA/FT-AB*).

ZALECANA ANALIZA DANYCH, SPOSÓB PRZEDSTAWIENIA, RAPORTY

- Liczba przypadków / zachorowalność według obszarów geograficznych, wieku, liczby ciąż (*parity*).
- Porównanie z grupami wieku i obszarami geograficznymi w latach poprzednich (wykres liniowy).
- Liczby przypadków kiły wrodzonej według obszarów geograficznych w poszczególnych latach (wykres liniowy).
- Roczne podsumowania zgłoszeń winny być wykonywane na szczeblu centralnym i regionalnym i wysyłane do niższych szczebli.

ZASADNICZE WYKORZYSTANIE DANYCH DO PODEJMOWANIA DECYZJI

- Udokumentowane dane o chorobowości wśród kobiet ciężarnych stanowią podstawę pośredniej oceny populacji ogólnej.
- Monitorowanie trendów w zachorowalności na kiłę.
- Optowanie na rzecz zwalczania kiły.

- Identyfikowanie obszarów wysokiego ryzyka w celu przyszłych interwencji celowanych.
- Identyfikowanie obszarów i populacji, w których należy nasilić zapobieganie zakażeniom HIV.

ASPEKTY SPECJALNE

- Chorobowość na kiłę w krajach rozwijających się waha się w granicach od 3% do 19%. Kiła matek jest związana z kiłą wrodzoną (jedna trzecia ciąż kobiet serododatnich prowadzi do kiły wrodzonej) oraz z poronieniami samoistnymi i porodami martwymi. Ponieważ owrzodzenie pierwotne jest zwykle niebolesne, a kiła wtórna zwykle pozostaje nierozpoznana, kobiety są diagnozowane głównie na drodze badań serologicznych. Dlatego nadzór epidemiologiczny jest najlepiej prowadzony u kobiet ciężarnych.
- Aby badać w kierunku kiły wszystkie kobiety ciężarne według wytycznych narodowych programów zdrowia, kobiety powinny zgłaszać się wcześniej do ośrodków opieki przedporodowej. Personel ośrodka winien pobierać krew i posyłać ją do laboratorium; personel laboratorium winien przysyłać wyniki do ośrodka; przy następnej wizycie kobieta powinna być powiadomiona o wyniku, otrzymać leczenie i edukację zdrowotną.
- Kiła w przypadkach owrzodzeń narządów płciowych winna być zgłaszana osobno w krajach z rozwiniętą siecią laboratoriów, aby unikać podwójnego liczenia.

CHOROBA TSUTSUGAMUSHI

A75.3

UZASADNIENIE DLA NADZORU EPIDEMIOLOGICZNEGO

Choroba tsutsugamushi (*Scrub typhus, Mite-borne typhus*) jest ostrą chorobą zakaźną, która pojawia się i nawraca w Azji Południowo-Wschodniej oraz w regionie południowo-wschodniego Pacyfiku. Nie leczona osiąga śmiertelność rzędu 30%. Epidemie występują gdy podatne osoby przemieszczają się do obszarów endemicznych (np. w czasie operacji wojskowych). W niektórych krajach (np. w Japonii) jest chorobą zgłaszaną obowiązkowo. Oporność na wiele leków była udokumentowana w Tajlandii. Nadzór epidemiologiczny jest niezbędny do lepszego zrozumienia choroby i do wykrycia wybuchów epidemii. Często potrzebne jest szkolenie w technikach diagnostycznych.

REKOMENDOWANE DEFINICJE PRZYPADKU

Opis kliniczny

Choroba z pierwotnym "wysztancowanym" owrzodzeniem skórnym (strupem*) gdzie nastąpiło ukąszenie, po którym po kilku dniach występuje ostra gorączka z bólem głowy, silnymi potami, nacieczeniem spojówek i limfadenopatią. W ciągu tygodnia, mało wyraźna grudkowo-plamista wysypka** występuje na tułowiu, rozszerza się na kończyny i ustępuje po kilku dniach. Częsty jest również kaszel. Spadek gorączki po 48 godzinach terapii tetracyklinami mocno wskazuje na etiologię riketsjową.

* Strup może nie występować w niektórych obszarach geograficznych, gdzie reinfekcje są częste.

** Wysypkę można przeoczyć u pacjentów z ciemną lub opaloną skórą.

Laboratoryjne kryteria rozpoznania

Izolacja *Orientia* (dawniej *Rickettsia*) *tsutsugamushi* przez zakażenie krwią pacjenta białej myszki (najlepiej potrakto-

wanej cyklofosfamidem w dawce 0,2 mg/g dootrzewnowo lub domięśniowo w dniach 1, 2 i 4 po zakażeniu).

Serologiczne: Wykrycie specyficznych IgM w rozcieńczeniu

- 1:100 lub wyższym w teście EIA (*Enzyme Immunoassay*).
- 1:32 lub wyższym w teście IP (*Immunoperoxidase*).
- 1:10 lub wyższym w teście IF (*Indirect Immunofluorescence*).

Klasyfikacja przypadków

Podejrzany: Przypadek spełniający opis kliniczny.

Prawdopodobny: Nie ma zastosowania.

Potwierdzony: Przypadek podejrzany potwierdzony laboratoryjnie.

Uwaga: Testy serologiczne są skomplikowane przez różnice antygenowe pomiędzy różnymi szczepami czynnika etiologicznego.

ZALECANE TYPY NADZORU EPIDEMIOLOGICZNEGO

Natychmiastowe zgłaszanie podejrzanych przypadków ze szczebla terenowego do pośredniego i centralnego. Wszystkie podejrzane przypadki i zachorowania gromadne muszą być potwierdzone. Równoległy system nadzoru laboratoryjnego zgłasza wszystkie potwierdzone przypadki do szczebla centralnego.

ZALECANY MINIMALNY ZAKRES ZBIERANYCH INFORMACJI

Zgłaszane dane oparte na indywidualnych przypadkach

- Klasyfikacja przypadków (rozpoznanie podejrzane / pewne).
- Identyfikator jednostkowy, wiek, płeć, informacja geograficzna.
- Data zgłoszenia.
- Hospitalizacja (tak/nie).
- Odpowiedź na leczenie tetracykliną.
- Zejście.

Zgłaszane dane zbiorcze

- Liczba przypadków według klasyfikacji przypadków, wieku, płci, położenia geograficznego, daty zgłoszenia.
- Liczba hospitalizacji.
- Liczba zgonów.

ZALECANA ANALIZA DANYCH, SPOSÓB PRZEDSTAWIENIA, RAPORTY

Wykresy: Liczby przypadków według dat zgłoszenia.

Tablice: Liczby przypadków według obszaru geograficznego.

Mapy: Liczby przypadków i ewentualnie zgonów w poszczególnych obszarach geograficznych.

ZASADNICZE WYKORZYSTANIE DANYCH DO PODEJMOWANIA DECYZJI

- Wykrywanie wybuchów epidemii.
- Monitorowanie trendów w chorobie endemicznej.
- Monitorowanie zmian w epidemiologii oraz wzorców choroby.

ASPEKTY SPECJALNE

Zakres występowania *O. tsutsugamushi* rozciąga się na północ do Japonii, Rosji oraz Kraju Primorskiego na Rosyjskim Dalekim Wschodzie; na południe do północnej Australii i Wysp Zachodniego Pacyfiku, a na zachód do Afganistanu, Pakistanu i obszarów graniczących z państwami Azji Cent-

ralnej.

Ludzka *O. tsutsugamushi* występuje szeroko w tych regionach, ale nie wszędzie. Choroba jest jedną z najbardziej niedoszacowanych chorób gorączkowych wymagających hospitalizacji w tym regionie ze względu na niską czułość diagnostyki i zgłaszania. Brak definitywnych objawów oraz ogólna zależność od testów diagnostycznych czyni trudnym różnicowanie tej choroby z innymi chorobami gorączkowymi takimi jak dur mysy, dur brzuszny i leptospiroza.

POLIOMYELITIS

A80

UZASADNIENIE DLA NADZORU EPIDEMIOLOGICZNEGO

Jest to choroba wybrana do programu eradykacji (9GPW, cel 6.1). Wysoce czuły nadzór na ostrymi porażeniami wiotkimi (*acute flaccid paralysis - AFP*), z natychmiastowym badaniem przypadków; pobieranie próbek jest niezbędne dla wykrycia krążenia dzikiego poliovirusa w każdym zakażonym obszarze geograficznym z ostatecznym celem jego eradykacji.

REKOMENDOWANE DEFINICJE PRZYPADKU

Kliniczna definicja przypadku

Każde dziecko poniżej 15 roku życia z ostrym porażeniem wiotkim* lub jakakolwiek osoba z chorobą porażenną w każdym wieku, gdy poliomyelitis jest podejrzewane.

* Włącznie z zespołem Guillaina-Barrégo.

Klasyfikacja przypadków

Podejrzany: Przypadek, który spełnia definicję kliniczną.

Potwierdzony: Zobacz diagram w sekcji *Aspekty specjalne*.

ZALECANE TYPY NADZORU EPIDEMIOLOGICZNEGO

- Dane zbiorcze odnośnie przypadków AFP winny być włączone do rutynowych miesięcznych raportów.
- Zgłoszenia nie występowania przypadków (*zero reporting*) są wymagane na wszystkich szczeblach.
- Przypadki AFP (możliwe przypadki poliomyelitis) muszą być zgłaszane natychmiast i opracowywane w ciągu 48 godzin (dane indywidualne), a próbki kału muszą być zbierane w ciągu czternastu dni od wystąpienia porażenia.
- Wszystkie wybuchy epidemii muszą być badane natychmiast.
- Aktywny nadzór musi być stosowany w wybranych szpitalach (*sentinel hospitals*).

ZALECANY MINIMALNY ZAKRES ZBIERANYCH INFORMACJI

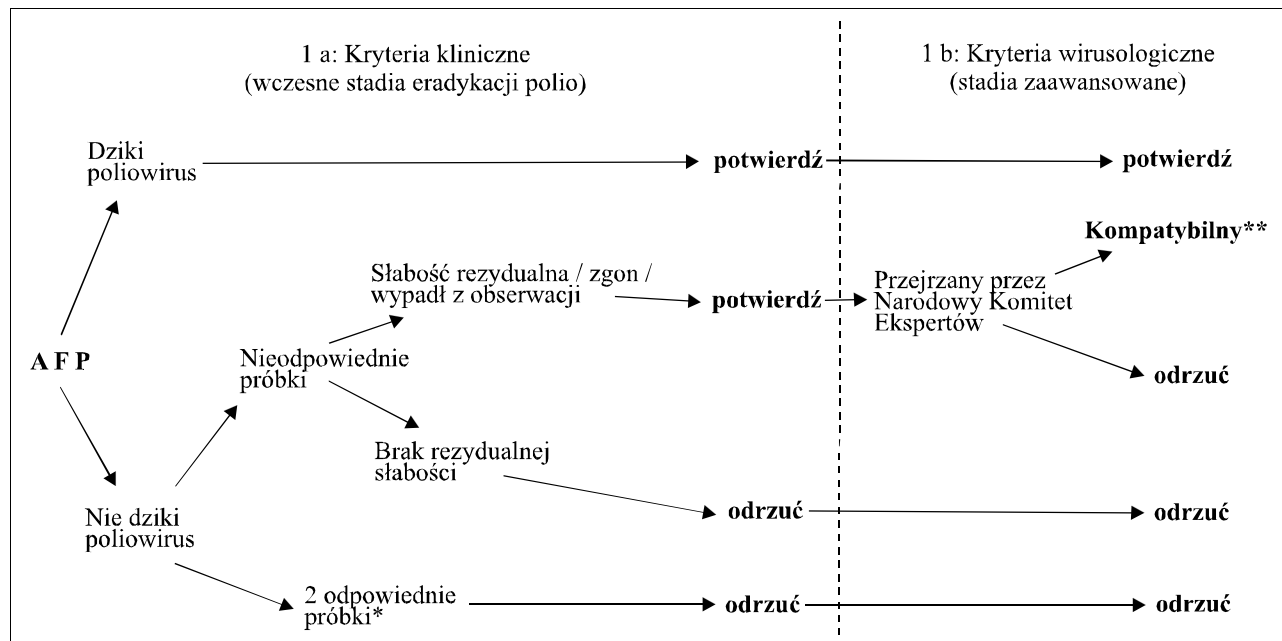
Dane zbiorcze

- Liczba trzecich dawek doustnej szczepionki przeciw polio (OPV3) podanych dzieciom.
- Liczba przypadków AFP.

Dane indywidualne

(winny być związane z danymi opartymi na badaniach laboratoryjnych)

- Identyfikator jednostkowy.
- Nazwa obszaru geograficznego (terytorialnej jednostki administracyjnej).
- Data urodzenia.
- Data wystąpienia porażenia.
- Data zawiadomienia.
- Data badania przypadku.

Rycina 1. System WHO Klasyfikacji Przypadków Ostrego Porażenia Wiotkich (AFP).

- Liczba całkowitych dawek szczepionki przeciw polio; 99 = nie wiadomo.
- Gorączka towarzysząca wystąpieniu porażenia (1 = tak; 2 = nie; 9 = nie wiadomo).
- Porażenia asymetryczne (1 = tak; 2 = nie; 9 = nie wiadomo).
- Data 60 dnia obserwacji przypadku.
- Objawy występujące 60 dnia obserwacji (1 = słabość szczątkowa; 2 = nie ma słabości szczątkowej; 3 = wypadnięcie z obserwacji; 4 = śmierć przed końcem obserwacji).
- Klasyfikacja ostateczna (1 = potwierdzony; 2 = kompatybilny**; 3 = odrzucony; 4 = związany ze szczepieniem).

Dane oparte na materiale laboratoryjnym

(winny być w celu analizy powiązane z indywidualnymi danymi klinicznymi)

- Identyfikator jednostkowy.
- Numer próbki (1 = pierwsza; 2 = druga; 3 = inna; 9 = nie wiadomo).
- Data wystąpienia porażenia.
- Data ostatniej dawki OPV.
- Data pobrania próbki kału.
- Data wysłania próbki kału do laboratorium.
- Data otrzymania próbki kału przez laboratorium.
- Stan próbki kału (1 = dobry; 2 = zły; 9 = nie wiadomo).
- Data wysłania ostatecznych wyników posiewu z laboratorium do epidemiologa.
- Data wysłania wyników typowania wirusa z laboratorium do epidemiologa.

Wyniki

- Czy wyizolowano typ 1 wirusa polio (1 = tak, dziki; 2 = tak, Sabin; 3 = tak, różnicowanie wewnątrz typów w trakcie badania; 4 = tak, dziki i Sabin zmieszane; 5 = brak izolatu P1; 6 = próbka nie analizowana)?
- Czy wyizolowano typ 2 wirusa polio?
- Czy wyizolowano typ 3 wirusa polio (1 = tak, dziki; 2 = tak, Sabin; 3 = tak, różnicowanie wewnątrz typów w trakcie badania; 4 = tak, dziki i Sabin zmieszane; 5 = brak izolatu P3; 6 = próbka nie analizowana)?
- Czy wyizolowano enterowirusa nie poliomyelitis (*non-poliomyelitis enterovirus - NPEV*) (1 = tak; 2 = nie; 3 =

próbka nie analizowana)?

ZALECANA ANALIZA DANYCH, SPOSÓB PRZEDSTAWIENIA, RAPORTY

Dane zbiorcze

- Przypadki w poszczególnych miesiącach, latach i obszarach geograficznych.
- Stan zaszczepienia OPV3 w poszczególnych latach i obszarach geograficznych.
- Kompletność / punktualność raportów miesięcznych.

Dane indywidualne

Te same co zbiorcze plus następujące:

- Potwierdzone przypadki w grupach wieku, według stanu zaszczepienia, obszaru geograficznego, miesiąca i roku.
- Potwierdzone przypadki, w których dziki wirus polio był wyizolowany.
- Przypadki z dzikim poliovirusem według obszarów geograficznych.
- Wszystkie podejrzane przypadki według ostatecznej klasyfikacji.
- Częstość izolowania enterowirusów nie-polio.

Wskaźniki jakości nadzoru

cel

- Uzyskany % wszystkich oczekiwanych raportów miesięcznych $\geq 90\%$
- Roczna zachorowalność na nie-polio AFP dzieci ≤ 15 roku życia $\geq 1/100.000$
- % przypadków AFP badanych w ciągu 48 godzin $\geq 80\%$
- % przypadków AFP z 2 próbkami pobranymi ≤ 14 dni od wystąpienia objawów w odstępie ≥ 24 godziny $\geq 80\%$
- procent próbek docierających do laboratorium w dobrym stanie $\geq 80\%$
- % próbek docierających do laboratorium z akredytacją WHO w ciągu 3 dni $\geq 80\%$
- % wyników laboratoryjnych wysłanych w ciągu 28 dni od otrzymania próbki $\geq 80\%$

ZASADNICZE WYKORZYSTANIE DANYCH DO PODEJMOWANIA DECYZJI

- Śledzenie krążenia dzikiego wirusa.

- Klasyfikowanie przypadków jako potwierdzonych, kompatybilnych lub odrzuconych (*zob.: Aspekty specjalne*).
- Monitorowanie stopnia zaszczepienia we wszystkich obszarach geograficznych i skoncentrowanie wysiłków na miejscach o słabym wykonawstwie szczepień.
- Identyfikacja miejsc wysokiego ryzyka w celu planowania poprawy programu szczepień.
- Monitorowanie sezonowości dla określenia sezonu niskiej transmisji wirusa w celu planowania narodowych dni szczepień (*national immunization day - NID*).
- Monitorowanie sprawności nadzoru przy użyciu standardowych wskaźników i skoncentrowanie wysiłków w obszarach mało sprawnych.
- Dostarczenie podstaw do uzyskania świadectwa zwalczania polio (*polio free certification*).

ASPEKTY SPECJALNE

Do klasyfikowania przypadków AFP winien być używany schemat przedstawiony na rycinie 1.

Poszczególne kraje winny stosować klasyfikację kliniczną dopóki ich sprawność nadzoru epidemiologicznego nie spełnia następujących kryteriów:

1. Częstość występowanie nie-polio AFP przynajmniej 1/100.000 u dzieci poniżej 15 roku życia.
2. Dwie adekwatne próbki** zebrane dla przynajmniej 60% przypadków AFP.
3. Wszystkie próbki badane w laboratorium z akredytacją WHO.

* Termin "odpowiednie próbki" oznacza 2 próbki pobrane w odstępie 24-48 godzin w ciągu 14 dni od wystąpienia porażenia. Próbka przybywająca do laboratorium musi mieć dostateczną wielkość (około 8-10 gramów), mieć odpowiednią dokumentację (formularz zlecenia badań) i być w dobrym stanie (bez

wycieków, wysuszenia i podstawy do przyjęcia (na podstawie temperatury lub obecności lodu), że łańcuch chłodniczy był zachowany.

** "Przypadek kompatybilny" wskazuje na błąd nadzoru epidemiologicznego i powinien być monitorowany terytorialnie i czasowo.

(cdn)

* WHO Recommended Surveillance Standards, Second edition - June 1999 (WHO/CDS/CSR/ISR/99.2)

wybór, przekład i opracowanie Andrzej Zieliński

Errata do "Meldunku 11/A/00": Strona 3, kolumna I: w tytule oraz nagłówku tabeli 1 jest "zachorowań", powinno być "zachowań". **Errata do "Meldunku 12/A/00":** Strona 5, kolumna I, wiersz 16 (od góry): jest "Leptospiroza", powinno być "Leptospiroza".

adres internetowy: <http://www.medstat.waw.pl>

"Meldunki" opracowuje zespół: Mirosław P. Czarkowski (red.odp.), Ewa Cielebąk, Barbara Kondej, Ewa Stępień - tel. (022) 849-77-02, tel. (022) 849-40-51/7/ w. 210, fax (022) 849-74-84, tlx 816712, e-mail epimeld@medstat.waw.pl; Jadwiga Żabicka (koment.) - tel. (022) 849-40-51/7/ w. 206.
Kierownictwo naukowe: prof. dr hab. Wiesław Magdzik.

Zachorowania na grype w Polsce w sezonie 2000/1 w porównaniu z sezonami 1997/8-1999/2000 zapadalność na 100 tys. ludności wg dwutygodniowych meldunków

